

Hoofdstuk 2: Crises, Aanjagers van Verandering

Deel 1: In het vorige hoofdstuk stelden we vast dat Keynesianisme en Neoliberalisme elkaar afwisselen binnen het kapitalistisch systeem. Hoe komt deze verandering tot stand? Alles begint met een nieuwe economische opvatting, binnen de politiek of binnen de wetenschap. Met een nieuw kabinet is het echter nog niet gedaan, er bestaan namelijk **regels en instituties** die voorkomen dat wetgeving zomaar met de waan van de dag meewaait. Zo kan nieuwe wetgeving vastlopen in de Tweede Kamer of Eerste Kamer, maar ook voor het gerecht. Een tekenend voorbeeld is de huidige situatie in de VS, waar één senator een kanteling van Neoliberalisme naar Keynesianisme tegenhoudt. Bovendien heeft de Democratische president Biden een tweede horde voor zich in de vorm van het Hoger Gerechtshof, waar de meerderheid van de rechters Republikeins is.

Deel 2: Als de instituties verandering tegenwerken, hoe wisselen we dan toch tussen denkwijzen? De meest extreme wijzigingen zijn dikwijls het gevolg van een buitengewone, ontwrichtende gebeurtenissen: **crises**. Pas zodra het land overstroomt, zet de politiek stappen om de dijken te verhogen, anders stelt men het liever uit aangezien het een extra kostenpost is. In de politieke economie werkt het net zo. Des te aannemelijker is een wijziging in beleid wanneer het oude regime geen antwoord heeft voor het probleem dat voortkomt uit een crisis. De alternatieve beredenering springt dan in het gat. Denk terug aan de Oliecrisis: het Keynesiaanse systeem wist geen oplossing te formuleren, waarop Neoliberalisme haar kans greep met als oplossing het beperken van overheidsuitgaven. Dat was in de jaren 70, nu, vijftig jaar later, maken we wellicht een nieuwe kentering mee ten gevolge van de **Kredietcrisis**.

Deel 3: Hoe creëerde de Kredietcrisis van 2008 ruimte voor toenemend overheidsingrijpen en een stap weg van Neoliberalisme? Om te beginnen was er behoefte aan een stimulans na het kelderen van de wereldeconomie na de aanslagen van 11 september. De stimulans leidde tot een overvloed aan geld dat concurreerde om rendement, het werd zo steeds moeilijker om geld te verdienen met kapitaal. Om deze reden werd er steeds meer risico genomen, iets wat mogelijk was onder het Neoliberale beleid, waar handelingen zo min

mogelijk werden beperkt door wetgeving. In 2007 stortte de opeenstapeling van risico's echter als een kaartenhuis in, de Kredietcrisis was een feit. In reactie hierop nationaliseerde overheden banken en presenteerden ze strenge wetgeving; beslissingen liet men niet langer louter over aan de markt. Van een totale wisseling lijkt echter nog geen spraken, omdat de strengere wetgeving niet veel later werd teruggedraaid.

Deel 4: De beperkte maatregelen die volgden op de Kredietcrisis hadden zo meer weg van een **reset** dan een **revolutie**: de politiek *leunde* slechts richting Keynesianisme, in plaats van zich volledig af te wenden van het Neoliberaal. Toch zien we buiten de politiek wel degelijk tekenen dat Keynesianisme, en daarmee meer marktingrijpen, aan terrein wint. Allereerst besloot de Europese Centrale Bank uitbundig in te grijpen door schulden op te kopen, iets waar ze zich voorheen van weerhield. Ook nemen protesten van burgers toe: ze eisen meer wetgeving om buitensporige beloningen van bankiers te beperken. Ten slotte winnen academici die inzetten op meer overheidsingrijpen aan terrein. Vooral de economen Kelton en Mazzucato zien een grotere rol weggelegd voor de staat en worden zelfs aangehaald door de meer liberale partijen zoals het CDA én VVD. Deze kentering bespreken we verder in het volgende college.